

УДК: 378.147:376.37

О. П. Таран

op.taran@kubg.edu.ua

Н. М. Бабич

n.babych@kubg.edu.ua

Г. В. Супрун

h.suprun@kubg.edu.ua

Т. В. Мельніченко

t.melnichenko@kubg.edu.ua

К. О. Кібальна

k.kibalna@kubg.edu.ua

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ CASE-STUDY В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ (ЛОГОПЕДІВ)

Відомості про автора: Таран Оксана, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. У колі наукових інтересів: проблема формування гармонійної особистості дітей в нормі та при порушеннях розвитку, психологічний супровід батьків дітей з розладами аутистичного спектра, недерективна ігрова психотерапія дітей. E-mail: op.taran@kubg.edu.ua

Бабич Наталія, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. У колі наукових інтересів: проблема особливостей формування комунікативного потенціалу дітей з порушеннями зору та інтелекту. E-mail: n.babych@kubg.edu.ua

Супрун Ганна, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. У колі наукових інтересів: проблема соціальної адаптації дошкільників з аутизмом, психологічний супровід батьків дітей з розладами аутистичного спектра. E-mail: h.suprun@kubg.edu.ua

Мельніченко Тетяна, старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. У колі наукових інтересів: проблема формування фонологічного компонента мовлення у дітей з тяжкими мовленнєвими розладами. E-mail: t.melnichenko@kubg.edu.ua

Кібальна Катерина, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна. У колі наукових інтересів: проблеми

міжособистісних стосунків у сім'ях, що виховують дітей із тяжкими порушеннями мовлення. E-mail: k.kibalna@kubg.edu.ua

Contact: Taran Oksana, PhD of psychological Sciences, associate Professor of special psychology, correctional and inclusive education of Borys Grinchenko Kyiv University, Kiev, Ukraine. In the circle of scientific interests: the problem of formation of harmonious personality of children in health and in disorders of development, psychological support to parents of children with autism spectrum disorders, redirection game psychotherapy with children. E-mail: op.taran@kubg.edu.ua

Babych Nataliia, PhD of pedagogic Sciences, lecturer of special psychology, correctional and inclusive education Borys Grinchenko Kyiv University, Kiev, Ukraine. In the circle of scientific interests: the problem special features of formation of communicative skills among children of elder preschool age with some visual and intellectual destructions.

Suprun Ganna, Lecturer of special psychology, correctional and inclusive education Borys Grinchenko Kyiv University, Kiev, Ukraine. In the circle of scientific interests: the problem social adaptation of preschool children, psychological support to parents of children with autism spectrum disorders. E-mail: h.suprun@kubg.edu.ua

Melnichenko Tatiana, lecturer of special psychology, correctional and inclusive education Borys Grinchenko Kyiv University, Kiev, Ukraine. In the circle of scientific interests: the problem formation phonologic speech with children with severe speech disorders. E-mail: t.melnichenko@kubg.edu.ua

Kibalna Kateryna, Lecturer of special psychology, correctional and inclusive education Borys Grinchenko Kyiv University, Kiev, Ukraine. In the circle of scientific interests: the problem interpersonal relationships in families with children with the general underdevelopment of speech. E-mail: k.kibalna@kubg.edu.ua

Таран О. П. Професійне самовизначення старшокласників у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку / О. П. Таран, Ю. С. Мішина // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – №3-4. – С.16-19. Режим доступу: <http://pftp.kubg.edu.ua/images/2015/2/5.pdf>; **Babych N. M.** Communicative skills within the structure of the communicative personality of children with visual impairments and mental disorders / N. M. Babich // Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie – Nr. 4 (2015). – Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności. ; **Супрун Г. В.** Особливості вивчення міжособистісних стосунків у дошкільників з розладами аутистичного спектра / Г. В. Супрун // Особлива дитина: навчання та виховання. – 2015. – №2(78). – С.76-83. ;

Мельніченко Т. В. Технологія визначення механізмів фонологічних помилок в учнів 5-6 класів із тяжкими мовленнєвими розладами / Т. В. Мельніченко // *Особлива дитина : навчання і виховання*. – 2016. – №3(79). – С. 71-78 (фахове видання, EBSCO Education Source, Index Copernicus).;

Кібальна К. О. Особливості діагностики міжособистісних відносин у сім'ях, які виховують дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення / К. О. Кібальна // *Актуальні питання корекційної освіти: зб. наук. праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова*. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. – Вип. 7 у 2 т. – Том 1. – Серія «Педагогічні науки». – С. 185–196.

Таран О. П., Бабич Н. М., Супрун Г. В., Мельніченко Т. В., Кібальна К. О. Інноваційне застосування методу case-study в професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти (логопедів). Наукова стаття порушує питання вдосконалення підходів до підготовки майбутніх логопедів через застосування інноваційних методів навчання. Автори визначають, що проблема підвищення фахового рівня здобувачів вищої освіти у галузі спеціальної освіти на даний момент є однією з актуальних. Її, відповідно, у діяльності викладачів вищої школи інноваційні методи набувають все більшого значення. У роботі зазначено, що інноваційні освітні технології відповідають пріоритетним напрямам науки, є важливою умовою переходу до навчання, заснованого на дослідженнях, що визначають конкурентноспроможність навчального закладу.

Проведений аналіз наукових джерел з означеної проблеми, дозволив зацентувати увагу на розкритті особливостей інноваційних підходів до фахової підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)» в Київському університеті імені Бориса Грінченка. Одним із таких підходів обрано метод case-study.

Співавторським колективом запропоновано етапи роботи, методичні рекомендації та вимоги щодо складання навчального супервізійного кейсу та представлено фрагменти студентських кейсів, що застосовуються під час навчання, заснованого на дослідженнях.

Ключові слова: фахова підготовка; навчання, засноване на дослідженнях; метод case-study; кейс-супервізія; Київський університет імені Бориса Грінченка; дитячий логопедичний центр «Логотренажер»; здобувачі вищої освіти; діти з порушеннями мовлення.

О. П. Таран, Н. Н. Бабич, А. В. Супрун, Т. В. Мельніченко, Е. А. Кібальна. Инновационное использование метода case-study в профессиональной подготовке будущих специалистов специального образования (логопедов). Научная статья ставит вопрос

совершенствования подходов к подготовке будущих логопедов через применение инновационных методов обучения. Авторы определяют, что проблема повышения профессионального уровня соискателей высшего образования в области специального образования на данный момент является одной из актуальных. И, соответственно, в деятельности преподавателей высшей школы инновационные методы приобретают все большее значение. В работе отмечено, что инновационные образовательные технологии соответствуют приоритетным направлениям науки, является важным условием перехода к обучению, основанного на исследованиях, определяющих конкурентоспособность учебного заведения.

Проведенный анализ научных источников по данной проблеме, позволил акцентировать внимание на раскрытии особенностей инновационных подходов к профессиональной подготовке соискателей высшего образования по специальности «Специальное образование (логопедия)» в Киевском университете имени Бориса Гринченко. Одним из таких подходов выбран метод case-study.

Соавторской коллективом предложено этапы работы, методические рекомендации и требования по составлению учебного супервизионного кейса и представлены фрагменты студенческих кейсов, применяемых при обучения, основанного на исследованиях.

Ключевые слова: профессиональная подготовка; обучение, основанное на исследованиях; метод case-study; супервизионный кейс; Киевский университет имени Бориса Гринченко; детский логопедический центр «Логотренажер»; соискатели высшего образования; дети с нарушением речи.

O. Taran, N. Babich, H. Suprun, T. Melnichenko, K. Kibalna. Innovative use of the method of case-study in professional training of specialists of special education (speech therapists). The scientific article raises the issue of improving future approaches to learning speech therapy through using the innovative teaching methods. The authors identify that the problem of raising the professional level of candidates of higher education in the field of special education is one of the urgent for the moment. Innovative methods are becoming increasingly important in the daily activities of high school teachers. In addition to traditional, these methods contributing to the maximum possible success in academic excellence of students. The searching for new approaches to learning do not lost its relevance. The researchers have concluded that innovative educational technologies correspond to priority areas of science, is an important requirement of the transition to learning based on research that determine the competitiveness of the institution. The modern system of higher education provides do not be limited to the forming of program knowledge, skills, but strive to develop individual abilities of

applicants due to the request of high school teachers to implement its business innovation.

The authors had analyzed the existing research on the issue. In the article, the special attention focuses on discovering features innovative approaches to professional training of students in the specialty "Special education (speech therapy)" in Borys Grinchenko Kyiv University. The case studies (case-story, video-story) method has been chosen as a one of the aforementioned approaches. The researchers had analyzed the traditional phases of the method of case-study and had proposed a new classification of the content of training cases.

The process of algorithm compilation of the learning supervision case was examined. The authors were presented the fragments of student cases used in the study which are based on research.

Key words: professional training; learning study; case-study; case of supervision; Borys Grinchenko Kyiv University; Children logopaedic center «Logotrenazher»; moderator of Higher Education; children with speech disorders.

Постановка проблеми. Особливістю сучасної освіти ХХІ ст. є постійне вдосконалення та модернізація змісту, методів, засобів та форм навчального процесу. Всі зміни пов'язані з розвитком науково-технічної сфери, розвієм інформаційного суспільства та зростанням вимог до сьогоденного спеціаліста педагогічного напрямку, який має бути багатогранною особистістю, здатною до самооцінки, саморозвитку, самоаналізу та самоосвіти [1].

Новочасний ринок праці вимагає конкурентоспроможного фахівця, який вміє аналізувати наявні проблеми, висувати альтернативні рішення, прогнозувати можливі наслідки й оцінювати їх успішність. Відповідно все це вимагає наявності таких методів навчання, які б формували у спеціалістів відповідних навичок та умінь вирішувати ситуації, що виникають в реальній професійній діяльності. А саме, актуалізується потреба в методі ситуаційного аналізу, що застосовується для формування навичок знаходити власні шляхи розв'язання й ґрунтується на реальних ситуаціях [1; 1].

Тому сучасна система підготовки спеціалістів педагогічного напрямку паралельно з традиційними методами навчання залучає та впроваджує інноваційні технології, що дозволяють посилити практичну складову професійної компетентності, встановити взаємозв'язок між теоретичними знаннями та професійними діями фахівців у своїй галузі, активізувати інтелектуальну, креативну діяльність здобувачів відповідного освітнього рівня. У контексті інтерактивного навчання розроблена технологія проведення занять, що передбачає створення проектних технологій, «фокус-груп», методу конкретних ситуацій або ж методу case-study [1; 1].

Мета статті – проаналізувати сутність методу case-study та репрезентувати інноваційне застосування його в професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти (логопедів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теоретичних джерелах знаходимо чимало спроб визначити сутність методу case-study, що базується на ситуаційному підході, основою якого виступає розвиток у студентів практичних умінь і навичок прийняття рішень у професійній діяльності [1].

Окрема група авторів розглядає метод навчання case-study, як інтерактивну технологію для короткострокового навчання студентів, яка базується на реальних чи вигаданих ситуаціях, що спрямовані не стільки на опанування знаннями, скільки на формування у них нових якостей і умінь [1; 1].

О. Вартанова О. Каплунова, Н. Корнієнко. О. Чаплигіна, Л. Чистолінова визначають метод case-study, «метод казусів» (від англійського case – випадок, ситуація), як метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій (вирішення кейсів) [1].

Кейс-метод був розроблений у Гарвардському університеті (Harvard Business School) США в 20-30-х рр. ХХ ст., а популяризація його розпочалася у 50-60-х рр. цього ж сторіччя в сфері бізнес-освіти з впровадженням у практику так званих методів активного навчання [1;1;1;1].

Саме такий інтерактивний метод навчання дозволяє студентам проявляти ініціативу, відчувати самостійність в освоєнні теоретичних знань та оволодівати практичними навичками; підвищувати професіоналізацію; формувати інтерес і позитивну мотивацію до навчання (І. Багірова, Г. Богомазова, Б. Бурихін, Н. Дроздова, А. Дуйсенбаєва, Дж. Дьюї, О. Єфімова, Н. Іонова, Ф.-Й. Кайзер, В. Козлова, М. Колесніков, З. Сабаєва, L. Hamilton, С. Corbett-Whittier, А. Campbell, А. Pollard та ін.[1;1;1;1].

Дослідженнями методу case-study в різних галузях займалися Л. Вавілова, Л. Лежніна, Т. Паніна, А. Панфілова, О. Смолянінова, і багато інших (К. Багрій, Т. Пащенко, С. Шумська, L. Hamilton, С. Corbett-Whittier, А. Campbell, А. Pollard) [1; 1; 1].

Метод case-study може використовуватися в процесі фахової підготовки спеціалістів будь-якого напрямку. Успішне використання означеної інновації реалізується під час підготовки фахівців, діяльність яких вимагає прийняття швидких рішень із значною відповідальністю за їх результати. Безперечно, що до такого роду діяльності відноситься професія педагога. Однак аналіз наукової джерельної бази засвідчує, що використання методу case-study та case-технологій в підготовки спеціалістів педагогічного напрямку, зокрема й фахівців спеціальної

освіти (логопедів), недостатньо висвітлений і має поодинокі випадки використання (К. Багрій, Т. Пащенко, С. Шумська) [1; 1; 1; 1].

Основним цілями методу case-study в освітній сфері виступає створення завдань, що відображають типові ситуації, які найбільш часто виникають в освітньому середовищі та з якими зустрінуться педагогічні фахівці в процесі своєї професійної діяльності [1; 1].

Виклад основного матеріалу. Сутність методу case-study у професійній підготовці педагогічного фахівця полягає у формуванні вміння аналізувати спеціально розроблені проблемні педагогічні ситуації професійного спрямування; знаходити шляхи та способи їх вирішення; оцінювати та передбачати наслідки прийнятих рішень тощо.

Процесом роботи з кейсом-ситуацією зазвичай керує викладач, однак, якщо це групова робота – то лідер цієї групи. Під час активного обговорення студенти визначають найбільш значущі проблеми, що потребують вирішення; аналізують доступну їм інформацію, виокремлюють найбільш суттєву для визначеної проблеми; на основі наявних у них базових знань з педагогіки та психології, педагогічних систем навчання, виховання та освіти різних категорій дітей з порушеннями психофізичного розвитку пропонують можливі шляхи вирішення та оцінюють ймовірність досягнення позитивного результату того чи іншого запропонованого варіанту рішення.

Під час аналізу проблем, запропонованої викладачем, з допомогою методу case-study відбувається актуалізація теоретичних знань, розвиваються практичні вміння та навички, студенти навчаються працювати з наявною інформацією, приймати професійні рішення, прогнозувати можливі наслідки й оцінювати їх успішність.

Слід зауважити, що однією з вимог у застосуванні методу case-study є опис реальних справжніх ситуацій, проблем, подій в основі яких наявні справжні факти та аргументи [1].

Інформація в кейсі повинна бути надана в простій та доступній формі з чіткими формулюваннями висловлювань й точними фактами. Під час розробки кейса необхідно враховувати такі фактори: відповідність кейса освітнім цілям; актуальність вибору ситуацій для даного напряму навчання; визначення рівня їх складності; наявність в ситуаціях потенціалу для розвитку аналітичного мислення; можливість дискусійного характеру обговорення подій та знаходження різних варіантів вирішення життєвих ситуацій [1].

Окремою групою авторів виокремлено такі види методу case-study:

– *практичні кейси* (відображають абсолютно реальні життєві ситуації. Основне завдання – деталізовано та вичерпно відобразити життєву ситуацію, з якою доведеться зіткнутися фахівцю в процесі своєї професійної діяльності.);

– *навчальні кейси* (основне завдання – навчання. Такий кейс дозволяє бачити в ситуаціях типове і зумовлює здатність аналізувати проблему за допомогою застосування аналогії.);

– *науково-дослідні кейси* (орієнтовані на здійснення дослідницької діяльності. Їх зміст полягає в тому, що вони виступають моделлю для отримання нового знання про ситуацію та способи поведінки в ній.);

– *кейси, що ілюструють проблему, концепцію або рішення в цілому* (орієнтовані на ілюстрування проблеми у форматі «In-basket» (відеоролики з навчальних, художніх фільмів). У таких роликах пропонується інцидент та ілюстрація проблеми, що викладається на занятті) [1].

Також науковці розрізняють види кейсів за ступенем складності, які використовуються на різних стадіях навчання (в процесі подання нового матеріалу або ж у процесі контролю):

– *перша ступінь складності* (пропонується практична ситуація і рішення – студенти визначають, чи підходить воно для даної ситуації; чи можливо є інший вихід);

– *друга ступінь складності* (пропонується практична ситуація – студентам потрібно знайти правильне рішення);

– *третья ступінь складності* (пропонується практична ситуація – студент сам визначає проблему і знаходить шляхи її вирішення) [1; 1; 1; 1].

Досліджуючи особливості використання методу case-study, як активну систему прийняття професійних рішень фахівців педагогічного напрямку, С. Тьоміна, пропонувала студентам здійснити дослідну роботу (розробити кейс) шляхом аналізу наявної життєвої педагогічної проблеми та визначити такі ключові елементи: *опис наявної проблеми* (детальна характеристика учасників, місце виникнення ситуації, дії учасників та ін.); *що передувало виникненню ситуації* (події, що мають відношення до ситуації, інциденти, приводи); *які вікові та індивідуальні особливості учасників* проявилися в ситуації; *ситуація очима того, хто навчається та педагога*; *особистісна позиція педагога* в ситуації, що виникла, його реальні цілі при взаємодії з учнями; *що нового дізнався педагог про учнів із ситуації*; *причини виникнення даної проблеми*; *які завдання ставилися педагогом для розв'язання проблеми*; *дії педагога*; *оцінка їх успішності*; *які сумніви, питання залишилися з приводу вирішення цієї проблеми*; *прогноз подальшого ходу розвитку ситуації*; *інші можливі варіанти вирішення ситуації*; *висновки*.

Виклад проблемної ситуації пропонується у вільній формі та не перевищував 2-3 друкованих аркушів формату А4. За результатами аналізу отриманих кейсів, проведених дискусій тощо, автор зазначає, що у студентів відбувається актуалізація психолого-педагогічних знань; вони прагнуть обґрунтувати прийняті ними рішення, базуючись на

педагогічних закономірностях й принципах, уявленнях про вікові та особистісні особливості школярів; здійснюють найбільш оптимальний в їх розумінні вибір з відомих їм методів і засобів навчально-виховної діяльності.

Відповідно до здійсненого аналізу особливостей інноваційного застосування методу *case-study* в професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти (логопедів) здійснено уніфікацію різновидів кейсів відповідно до їх навчального змісту (Табл. 1).

Табл. 1.

Уніфікація кейсів (за О. Таран)

№	Вид	Шляхи створення
1	Кейс-спостереження	Пошук студентом професійно-цікавих ситуацій, в межах навчальної практики, свідками яких вони стали.
2	Кейс-аналіз	Безпосередній стандартизований аналіз студентом логопедичного заняття (фахівця, студента) на якому він присутній в якості спостерігача.
3	Кейс-супервізійний	Підготовка професійного випадку з власного досвіду логопедичної роботи для аналізу колегами (фахівцями та студентами) з метою отримання професійної підтримки та рекомендацій, щодо подальшої роботи.
4	Кейс-відео	Створення студентами відео реальних логопедичних та ігрових занять з дітьми з метою їх аналізу.
5	Кейс-фільм	Пошук та підбір студентами фрагментів фільмів (художніх, документальних, навчальних) для професійного аналізу.
6	Кейс-твір	Пошук та підбір фрагментів зі світової класичної та сучасної літератури для професійного аналізу.

Відповідно до отриманих даних було розроблено етапи роботи, методичні рекомендації та вимоги щодо складання кейсу-спостереження студентами.

Кейс-спостереження

1. *Етап-планування.*

Інструкція: ознайомтесь з планом складання опису кейс-спостереження напередодні відвідування практики, з метою визначення критеріїв спостереження на які варто звертати увагу при зустрічі з цікавим досвідом.

2. *Етап-спостереження.*

Інструкція: при знаходженні цікавої, інформативної, професійної ситуації зосередьте увагу та спробуйте запам'ятати її цілісно, враховуючи деталі, при можливості можете записувати або фіксувати певні аспекти. Для цього підготуйте блокнот для спостережень.

3. *Етап-творчій.*

Інструкція: після перегляду ситуації при першій нагоді, опишіть її як спонтанну історію, записуйте все підряд, що згадуєте. На цьому етапі критика відсутня, не підбирайте слова, дайте можливість образам та думкам вільно плинути.

4. *Етап-систематизації.*

Інструкція: спираючись на план опису редагуйте та готуйте кейс-спостереження. Додавайте те, що згадалось, підберіть назву ситуації. Готовий кейс має відповідати вимогам до оформлення та бути представлений в друкованому вигляді (1-2 сторінки) та може супроводжуватись фото (при згоді учасників ситуації).

Вимоги до оформлення кейс-спостереження:

- *професійна значимість* – відповідність проблемному полю діяльності майбутнього логопеда;
- *змістовність* – орієнтованість на запропонований план складання кейс-спостереження, тобто історія має містити означені аспекти та при цьому зберігати свою жвавість та реалістичність;
- *визначення власної ролі* в ситуації;
- *зазначення дійових осіб* та характер взаємодії між ними (фактично хто що зробив, як на це відреагував інший тощо);
- *логічність та послідовність викладу матеріалу* – умовно в історії виділяється вступ (де, коли і з ким відбувалася ситуація і в чому полягає), розгортання ситуації (що та як відбувалося), підсумки (емоції та почуття, які викликала у спостерігача, проблемні питання, які піднімає);
- *означення умов*, в яких розгортається (школа, садок, заняття, ігрова діяльність);
- *об'єктивність* – відсутність власних оціночних суджень (правильно – неправильно, добре – погано тощо);
- *залучення* (при можливості) в якості супроводжувальної інформації, коментарів учасників ситуації або тих осіб, що можуть дати додаткову інформацію для розуміння контексту подій (батьки, вихователі, вчителі, педагоги тощо). В історії ця інформація подається наближено до мови оригіналу та вказується, хто це повідомив. Наприклад: «За коментарем вихователя, хлопчик часто відмовляється виконувати завдання, якщо це у нього не виходить»;
- *проблемність* – у представленій ситуації повинно бути прямо чи опосередковано поставлено коло питань, які вимагають розв'язання;
- *творчість* – це цікавість подачі матеріалу, оригінальність назви (має відображати сутність ситуації та може бути метафоричною), підбір питань, завдань та форм аналізу ситуації;
- *конфіденційність* – не висвітлюються особисті данні (реальні імена, прізвища, номер садочку, школи тощо). При описі змінюються імена, вказується тип навчального закладу без номеру, фото

матеріали беруться лише за письмовою згодою батьків та використовуються лише з навчальною метою. Однак, важливо зазначити реальний вік дитини та, якщо відомо та є необхідним, орієнтовний діагноз, що є важливим для розгляду ситуації.

Робота над впровадженням цього методу case-study в практику професійної підготовки логопедів дало нам змогу визначити наступні інновації:

✓ По-перше відбувається привнесення та адаптація навчального методу case-study в практику професійної підготовки логопедів.

✓ По-друге, створюється реальна можливість для студентів на практичному досвіді виявляти, усвідомлювати та аналізувати міждисциплінарні зв'язки, бачити життєве втілення наукових теорій.

✓ По-третє, відбувається безпосереднє залучення студентів до практичної діяльності та наукової роботи.

✓ По-четверте, студенти отримують можливість практично оволодіти стандартами індивідуально-орієнтованого підходу в логопедичному супроводі.

✓ По-п'яте, відбувається формування професійного особистісного ядра майбутнього логопеда, центральними якими є – активність саморефлексія та саморозвиток.

Після знайомства з ситуацією студенти повинні продумати запит і проблему клієнта; сформулювати консультативні гіпотези можливих причин; визначити сфери для проведення логопедичної діагностики; продумати дії логопеда [1].

Цінним в роботі з методом case-study стало визначення навчальних функцій позиції студента. Зокрема, позиція учасника дає змогу студенту на практиці осмислювати теоретичний матеріал, аналізувати та узагальнювати, вчить мислити системно.

Студент-розробник, має можливість оволодіти трансцендентною позицією, опанувати професійними вміннями спостерігати свої діяльність з боку, аналізувати її, осмислювати.

Одним із видів навчальних кейсів за визначенням О. Таран в роботі зі студентами використовується кейс-супервізія, що спрямований на аналіз складних випадків, які представляють студенти старших курсів за результатами своєї практичної діяльності в Дитячому логопедичному центрі “Логотренажер”. Такий центр практичної підготовки студентів постійно функціонує на базі Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка. Це дає змогу студентам безпосередньо під час практичної роботи з дітьми міста Києва оволодіти та вдосконалювати свої професійні навички логопеда.

План складання одного з різновидів даного методу case-study, кейс-супервізії для студентів старших курсів, було розроблено викладачами

кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини.

План складання кейсу-супервізії (випадок з практичної діяльності)

Частина I. Мотиваційна (проблемне поле з різних ракурсів)

1. Студентський запит (чим зацікавив цей випадок).
2. Батьківський / педагогічний запит (на що скаржаться батьки / педагоги): труднощі дитини, її особливості, які утруднення у спілкуванні, у навчанні, у поведінці вдома / в закладі.
3. Польове спостереження: спостереження з метою ілюстрації наукової теорії, закономірності, фактів, перевірки гіпотези, збір даних (яка наукова ціль та мета).

Частина II. Ситуаційна (умови та учасники)

1. Опис місця та умов спостереження (де відбувалась ситуація).
2. Опис учасників взаємодії (їх характеристики, хто головний герой, вік стать, анамнестичні дані тощо).
3. Визначення власної ролі в ситуації (незалежний спостерігач, безпосередній учасник тощо).

Частина III. Змістова

Блок перший. Особистісний

1. Що я бачу в зовнішніх проявах дитини (рухи та пози тіла, їх зміни, особливості міміки, жестів, спрямованість погляду, особливості діяльності, темп діяльності, пізнавальна активність, ініціативність, емоційний стан та його зміни)?
2. Що я чую від дитини (різні види мовлення: вербальне/невербальне, активність мовленнєвого спілкування тощо)?
3. Що я відчуваю під час взаємодії з дитиною (мої почуття та емоції)?
4. Які потреби дитини я зміг визначити (дефіцитні риси, слабкі сторони, обмеження)?
5. Які сильні якості / риси / характеристики я зміг побачити в дитині?
6. Емоційно-вольові характеристики дитини (спокійна, врівноважена, як вступає в контакт, ініціативність, збудлива, роздратована, в'яла, коливання настрою, агресивність, як долає труднощі тощо).

Блок другий. Когнітивний

Особливості уваги, пам'яті, мислення, сприймання тощо.

Блок третій. Логопедичний

1. Будова та рухливість артикуляційного апарату.
2. Просодичний бік мовлення.
3. Стан звукової культури мовлення.
4. Стан імпресивного та експресивного мовлення.

Частина IV. Труднощі

1. Які були помічені труднощі у кожного учасника ситуації спостереження (дитини, дітей групи, педагога, батьків тощо)?

2. Які аспекти ситуації потребують розв'язання (розвиток мовлення, психічні функції, спілкування, поведінка тощо)?

3. Які аспекти ситуації викликають у вас особисто стурбованість та запитання?

Частина V. Самоаналіз

1. В чому причини виникнення даної ситуації (біологічні, психологічні, соціальні)?

2. Які професійні / ігрові прийоми, методи, форми роботи, аспекти взаємодії, прояви поведінки були вдалими в роботі з дитиною?

3. Які професійні / ігрові прийоми, методи, форми роботи, аспекти взаємодії, прояви поведінки не спрацювали? Як саме не спрацювали?

Частина VI. Висновки

1. Який підсумок можу зробити самостійно?

2. Який підсумок / висновок / допомогу очікую від колег / групи / викладача?

3. Які запитання можна запропонувати студентам для аналізу ситуації?

4. Які форми роботи можна запропонувати для студентів з вашим кейсом?

Пропонується зразок кейсу-супервізії з досвіду роботи студентки 4 курсу.

Хлопчик Лев, 5 років

Мати звернулася до дитячого логопедичного центру «Логотренажер» із труднощами дитини у вимові окремих звуків. Вона наголошувала на тому, що він розмовляє «як Міньйон».

Лев, 5 років, анамнез обтяжений. У дитини у віці 4 років була видалена пухлина головного мозку, тільки після чого, зі слів мами, з'явилося мовлення.

Хлопчик проявляє себе активно, постійно знаходиться в русі: стрибає, бігає, довго не сидить на одному місці.

Темп діяльності Лева дуже швидкий, під час ігрової діяльності, та загальмований, під час навчальної діяльності. Зацікавленість будь-чим швидко з'являється та швидко згасає. Емоційний стан дитини завжди піднесений.

Мовлення хлопчика супроводжується жестами, мімікою. Лев відкритий до спілкування та легко йде на контакт, розповідає життєві ситуації. Комунікативні навички розвинені добре, дитина знайде спільну мову майже будь з ким.

Дитина достатньо імпульсивна, це досить часто виражається в неусвідомленні своїх власних дій. Будь-які труднощі долає наполегливо, незважаючи на зауваження, підвищує голос, іноді трапляються

агресивні прояви.

Увага нестійка: Лев постійно відволікається на різні об'єкти. Явних порушень інших психічних процесів я не помітила. Можливо, потрібно дообстежити дитину.

Імпресивне мовлення в межах вікової норми. Експресивне мовлення аграматичне, дитині доступні узагальнюючі поняття (іграшки, посуд, меблі, одяг), але порушена диференціація фруктів та овочів. Розповідь за серією малюнків не була завершена, навіть з допомогою, було присутнє істотне спотворення тексту та випадання смислових рамок. Під час взаємодії з дитиною я відчуваю напругу. Поведінка Лева непередбачувана, тому потрібно постійно бути наготові. Дитина не відчуває грані: як можна себе поводити, а як ні. Зауважень не чує. Під час роботи з дитиною головною перешкодою було неможливість встановити рамки дозволеного під час заняття. Дитина керувала процесом, а я не могла керувати дитиною.

У мене виникли труднощі у постановці звуку [ш], ігрові завдання, спрямовані на корекцію лексико-граматичної сторони мовлення частково виконувались, але тільки на імпресивному рівні безпомилково. Під час заняття мені допомогли лише ті ігрові прийоми, які були цікаві саме Леву (хаотичне хапання всього підряд). Вони ніяк не були пов'язані з заняттям, та не були заплановані.

Супервізійний запит студента:

1. *Як встановити продуктивний контакт з дитиною?*
2. *Чи потрібна додаткова консультація спеціалістів? Яких?*
3. *В чому труднощі дитини?*
4. *Які сильні сторони дитини?*
5. *Які рекомендації потрібно надати батькам?*
6. *Чому в мене не вдалась постановка звуку [ш]?*

Використання методу case-study як інноваційної технології професійного становлення майбутнього фахівця спеціальної освіти (логопеда) полягає у підготовці конкурентноспроможного спеціаліста, який здатний не лише відтворити готові дані, а й критично оцінювати професійну інформацію, співпрацюючи з однокурсниками, викладачами та майбутніми колегами. Зокрема, у здобувачів освітнього рівня бакалавр формуються такі професійні компетенції: здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; здатність діяти цілеспрямовано та співпрацювати в команді фахівців, здатність самостійно здійснювати пошук та обробку інформації з різних джерел для розв'язання конкретних завдань; здатність приймати адекватні та ефективні рішення в умовах стресу та в короткі терміни; вдосконалюється здатність вільно висловлюватись рідною мовою відповідно до норм культури мовлення [1; 1; 1; 1].

Отже, застосування методу case-study під час сучасної підготовки фахівців педагогічного напрямку дозволяє вирішити такі завдання:

забезпечення конструктивної взаємодії педагогічної теорії та практики; підготовка майбутніх логопедів до вирішення професійних проблем та ситуацій; сприяння розвитку інтелектуального та творчого потенціалу майбутніх педагогів; формування навички працювати як індивідуально, так і в команді; розвиток уміння аргументувати свою точку зору і давати оцінку думкам інших; висувати альтернативні рішення, прогнозувати можливі наслідки й оцінювати їх успішність; активізувати інтелектуальну, креативну діяльність здобувачів відповідного освітнього рівня.

Висновки і перспективи подальшого розгортання дослідження у представленому напрямку. Використання методу case-study у професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти (логопедів) є перспективним, ефективним та інноваційним у цьому напрямі освіти. Він дає змогу на вищому рівні формувати професійні, зокрема фахові та особистісні, компетентності майбутніх логопедів.

Використання методу case-study підвищує рівень мотивації студентів до вивчення фахових дисциплін, а робота з кейсами стимулює до здобуття нової інформації з опорою на наявні знання та уміння раніше вивченого матеріалу.

У подальших дослідженнях з цієї тематики доцільно звернути увагу на розробку типів кейсів відповідно до змісту навчальних планів з фахових дисциплін.

Бібліографія

1. **Антишина А.** Формирование экологической компетентности менеджеров средствами кейс-стади / А. Антишина // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2013. – №161 – С.206-210.
2. **Багрій К. Л.** Особливості застосування методу кейсів у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця / К. Л. Багрій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Випуск 4. – С. 368-371. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_4_63.
3. **Валеева М.** Использование интерактивных методов обучения как условие становления социально-профессионального опыта студента / М. Валеева // Сибирский педагогический журнал. – 2009. – №4 – С.88-98.
4. **Долгоруков А.** Метод case-study как современная технология профессионально ориентированного обучения. – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.evolkov.net/learn/methods/case.study.html>, свободный. Загл. с экрана. Рус. яз. Дата доступа: 02.05.2013.
5. **Егенисова А.** Использование метод кейс-стади в образовании / А. Егенисова, А. Дуйсенбаева // Международный журнал экспериментального образования. – 2013. – №7 – С.129-132.
6. **Ионова Н.** Использование метода кейсов в системе подготовки специалистов психолого-педагогического направления / Н. Ионова // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1-1; URL:

<http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=19395> (дата обращения: 23.10.2016). 7. **Кузьміна Н. Ю.** Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки студентів до діяльності в бізнес-середовищі / Н. Ю. Кузьміна // Правничий вісник Університету «Крок». – 2012. – Випуск 14. – С. 96-100. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2012_14_21. 8. **Куимова М.** Метод case-study в обучении иностранному языку студентов старших курсов неязыковых специальностей / М. Куимова, Д. Евдокимов, К. Федоров // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2013. – № 3 (21). – Ч. 1. – С. 88-90. 9. **Кутбиддинова Р.** Использование кейс-метода для подготовки будущих психологов / Р. Кутбиддинова // Вестник ЧГПУ. – 2014. – №9-1 – С.153-161. 10. **Мартинчук О.** Зміст і структура професійних компетентностей майбутнього вчителя-логопеда / О. Мартинчук // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. – 2015. – № 24. – С. 77-83. 11. **Пащенко Т. М.** Застосування кейс-технології у підготовці кваліфікованих працівників / Т. М. Пащенко // Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки та перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. О. В. Радкевич (голова) та ін.]. – К.: НВП Поліграфіст. – 2014. – Випуск 4. – С. 131-144. 12. **Прошкін В. В.,** Прошкіна О. І. Навчання, засноване на дослідженнях: від ідеї до реалізації / В. В. Прошкін, О. І. Прошкіна // Вісник луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2016. – № 1 (298). – Частина I. – С.94-100. 13. **Рашкевич Ю. М.** Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с. 14. **Серпионова Е. И.** Опыт обучения психологии с применением технологии «кейс-стади» в старших классах / Е. И. Серпионова // Известия Волгоградского технического университета. – 2010. – № 8. – Том 9. – С. 122-128. 15. **Современные образовательные технологии:** учебное пособие / под ред. Н. Бордовской. – 2-е изд-е, стер. – М.: КНОРУС, 2011. – 432 с. 16. **Темина С.** Кейс-метод: активное обучение принятию профессиональных решений / С. Темина // Среднее профессиональное образование. – 2010. – №1 – С. 44-46. 17. **Чаплыгина Е.** Использование интерактивных методов обучения в практике подготовки студентов на кафедре нормальной анатомии Ростовского государственного медицинского университета / Е. Чаплыгина, О. Каплунова, Л. Чистолинова, Н. Корниенко, О. Вартанова // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – №3. – URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-interaktivnyh-metodov-obucheniya-v-praktike-podgotovki-studentov-na-kafedre-normalnoy-anatomii-rostovskogo>. 18. **Шаталова Е.** Использование метода case-studies в профессиональной подготовке студентов педагогического вуза / Е. Шаталова // Концепт. – 2015. – №19 – С.36-40. 19. **Шумська С. Є.**

Використання кейс-методу у професійному навчанні / С. Є. Шумська, Т. В. Бучинська // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – №2. – С. 277-280. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2013_2_56. 20. **Patric N. Foster** Using case-study analysis in technology education research / P. Foster // Journal of Career and Technicak Education. – 2002. – №1. – Vol. 119. – [https://ejournals.lib.vt.edu/JCTE/article/view/657/958: 23.10.2016]. 21. **Zaidah Z.** Case study research method / Z. Zaidah // J. Kemanusiaan. – 2007. – Bil 09, Jun. – [http://www.management.utm.my/download/jurnal-kemanusiaan/bil-09-jun-2007.html].

References

1. **Antishina A.** Formirovanie jekologicheskoy kompetentnosti menedzherov sredstvami kejs-stadi / A. Antishina // Izvestija RGPU im. A. I. Gercena. – 2013. – № 161 – S. 206-210. 2. **Bahrii K. L.** Osoblyvosti zastosuvannya metodu kejsiv u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnoho fakhivtsia / K. L. Bahrii // Visnyk Chernivetskoho torhovelnno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky. – 2013. – Vypusk 4. – S. 368-371. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_4_63. 3. **Valeeva M.** Ispol'zovanie interaktivnykh metodov obuchenija kak uslovie stanovlenija social'no-professional'nogo opyta studenta / M. Valeeva // Sibirskij pedagogicheskij zhurnal. – 2009. – № 4 – S. 88-98. 4. **Dolgorukov A.** Metod case-study kak sovremennaja tehnologija professional'no orijentirovannogo obuchenija. – [Jelektronnyj resurs]. Rezhim dostupa: <http://www.evolkov.net/learn/methods/case.study.html>, svobodnyj. Zagl. s jekrana. Rus. jaz. Data dostupa: 02.05.2013. 5. **Egenisova A.** Ispol'zovanie metod kejs-stadi v obrazovanii / A. Egenisova, A. Dujsenbaeva // Mezhdunarodnyj zhurnal jeksperimental'nogo obrazovanija. – 2013. – № 7 – S. 129-132. 6. **Ionova N.** Ispol'zovanie metoda kejsov v sisteme podgotovki specialistov psihologo-pedagogicheskogo napravlenija / N. Ionova // Sovremennye problemy nauki i obrazovanija. – 2015. – № 1-1; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=19395> 7. **Kuzmina N. Iu.** Vykorystannia interaktyvnykh metodiv navchannia v protsesi pidhotovky studentiv do diialnosti v biznes-seredovyshchi / N. Iu. Kuzmina // Pravnychyi visnyk Universytetu «Krok». – 2012. – Vypusk 14. – S. 96-100. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2012_14_21. 8. **Kuimova M.** Metod case-study v obuchenii inostrannomu jazyku studentov starshih kursov nejazykovykh special'nostej / M. Kuimova, D. Evdokimov, K. Fedorov // Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki. – Tambov: Gramota, 2013. – № 3 (21). –Ch. 1. – S. 88-90. 9. **Kutbiddinova R.** Ispol'zovanie kejs-metoda dlja podgotovki budushhih psihologov / R. Kutbiddinova // Vestnik ChGPU. – 2014. – №9-1 – S. 153-161. 10. **Martynchuk O.** Zmist i struktura profesiinykh kompetentnostei maibutnoho vchytelia-lohopeda / O. Martynchuk // Pedahohichna osvita: teoriia i

praktyka. Psykholohiia. Pedahohika. – 2015. – № 24. – S. 77-83. 11. **Pashchenko T. M.** Zastosuvannia keis-tekhnologii u pidhotovtsi kvalifikovanykh pratsivnykiv / T. M. Pashchenko // Modernizatsiia profesiinoi osvity i navchannia: problemy, poshuky ta perspektyvy: zb. nauk. pr. / [redkol. O. V. Radkevych (holova) ta in.]. – K.: NVP Polihrafist. – 2014. – Vypusk 4. – S. 131-144. 12. **Proshkin V. V.** Navchannia, zasnovane na doslidzhenniakh: vid idei do realizatsii / V. V. Proshkin, O. I. Proshkina // Visnyk luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky. – 2016. – № 1 (298). – Chastyna I. – S. 94-100. 13. **Rashkevych Iu. M.** Bolonskyi protses ta nova paradyhma vyshchoi osvity: monohrafiia / Iu. M. Rashkevych. – Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2014. – 168 s. 14. **Serpionova E. I.** Opyt obuchenija psihologii s primeneniem tehnologii «kejs-stadi» v starshih klasah / E. I. Serpionova // Izvestija Volgogradskogo tehničeskogo universiteta. – 2010. – № 8. – Tom 9. – S. 122-128. 15. **Sovremennye obrazovatel'nye** tehnologii: uchebnoe posobie / pod red. N. Bordovskoj. – 2-e izd-e, ster. – M.: KNORUS, 2011. – 432 s. 16. **Temina S.** Kejs-metod: aktivnoe obuchenie prinjatiju professional'nyh reshenij / S. Temina // Srednee professional'noe obrazovanie. – 2010. – №1 – S. 44-46. 17. **Chaplygina E.** Ispol'zovanie interaktivnyh metodov obuchenija v praktike podgotovki studentov na kafedre normal'noj anatomii Rostovskogo gosudarstvennogo medicinskogo universiteta / E. Chaplygina, O. Kaplunova, L. Chistolina, N. Kornienko, O. Vartanova // Sovremennye problemy nauki i obrazovanija. – 2015. – № 3. – URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-interaktivnyh-metodov-obucheniya-v-praktike-podgotovki-studentov-na-kafedre-normalnoy-anatomii-rostovskogo> 18. **Shatalova E.** Ispol'zovanie metoda case-studies v professional'noj podgotovke studentov pedagogičeskogo vuza / E. Shatalova // Koncept. – 2015. – № 19 – S. 36-40. 19. **Shumska S. Ie.** Vykorystannia kejs-metodu u profesiinomu navchanni / S. Ie. Shumska, T. V. Buchynska // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnologii Universytetu «Ukraina». – 2013. – №2. – S. 277-280. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2013_2_56. 20. **Patric, N.**, (2002). Foster Using case-study analysis in technology education research. Journal of Career and Technicak Education. №1. – Vol. 119.[<https://ejournals.lib.vt.edu/JCTE/article/view/657/958:23.10.2016>]. 21. **Zaidah, Z.**, (2007). Case study research method. J. Kemanusiaan. Bil 09, Jun. [<http://www.management.utm.my/download/jurnal-kemanusiaan/bil-09-jun-2007.html>].

Авторський внесок: Таран О. П. – 20%,
Бабич Н. М. – 20%,
Супрун Г. В. – 20%,
Мельніченко Т. В. – 20%,
Кібальна К. О.. – 20%.
Дата відправлення статті: 11.03.2017 р.